

# Ι. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

## Α. Η βία στον αθλητισμό (και ειδικότερα στο ποδόσφαιρο)

Ο όρος **χουλιγκανισμός** αναφέρεται στην πρόκληση ή συμμετοχή σε επεισόδια οπαδών αντίπαλων αθλητικών σωματείων και, γενικότερα, στις καταστροφές που προκαλούνται από αυτά. Ο όρος συνδέεται με τον **αθλητικό φανατισμό**, δηλαδή τη μισαλλόδοξη υποστήριξη ενός αθλητικού συλλόγου, η οποία συχνά οδηγεί σε βανδαλισμούς και βιαιοπραγίες σε βάρος των αντιπάλων. Το φαινόμενο παρατηρείται με ιδιαίτερη έκταση και οξύτητα στον χώρο του ποδοσφαίρου, δεν απουσιάζει, ωστόσο, και από άλλα αθλήματα.

### ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

|                              |                                   |
|------------------------------|-----------------------------------|
| Μισαλλοδοξία                 | Κομφορμισμός                      |
| Δογματισμός                  | Παραβατικότητα                    |
| Πρωταθλητισμός               | «Ευ αγωνίζεσθαι» – Ευγενής άμιλλα |
| Εμπορευματοποίηση αθλητισμού | Αθλητική παιδεία                  |
| Οπαδοποίηση                  | Εξυγίανση αθλητισμού              |
| Μαζοποίηση                   | Ερασιτεχνικός αθλητισμός          |

### Οι λόγοι της δημοφιλίας του ποδοσφαίρου

Αν υπάρχει ένα άθλημα το οποίο λατρεύεται από δισεκατομμύρια ανθρώπους, που φανατίζει και διεγείρει τα συναισθήματα με απίστευτη ένταση απλώς και μόνο με μια κίνηση, μια ενέργεια, αυτό είναι αναμφίβολα το ποδόσφαιρο. Κανένα άλλο ομαδικό άθλημα δεν προκαλεί τόσα συναισθήματα λύπης, χαράς, αγωνίας, έντασης, απόλαυσης, ικανοποίησης και απογοήτευσης σε τόσο πολλούς ανθρώπους. Σε αυτήν τη μοναδική δημοτικότητα του ποδοσφαίρου συμβάλλουν:

### 1. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ποδοσφαίρου, το οποίο είναι ένα άθλημα:

- **Απλό:** δεν απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις και τεχνικές και έχει σαφείς κανόνες και προσανατολισμό.
- **Λαϊκό και οικονομικά προσιτό:** δεν προϋποθέτει ιδιαίτερο εξοπλισμό, αλλά αντίθετα μπορεί πρακτικά να διεξαχθεί σχεδόν οπουδήποτε, με την ύπαρξη και μόνο μίας μπάλας.
- **Ομαδικό:** οι ατομικές δυσκολίες και αδυναμίες καλύπτονται από τη συνεργασία και την ομαδική λειτουργία των παικτών.
- **«Δίκαιο»:** οι ομάδες παρουσιάζονται ως ισότιμες, καθώς οι έντεκα μπορούν να νικήσουν τους άλλους έντεκα, και ακριβώς αυτή η αίσθηση δικαιοσύνης έλκει τον θεατή.
- **Δυναμικό:** συνδέεται με χαρακτηριστικά που αποδίδονται στον άνδρα (δύναμη, αρρενωπότητα, δυναμισμός κ.λπ.).
- **«Λυτρωτικό»:** τα ποδοσφαιρικά γήπεδα λειτουργούν και ως χώροι εκτόνωσης και απόδρασης από την πεζή πραγματικότητα, λόγω των συγκινήσεων που συνεπάγεται η αίσθηση του απρόβλεπτου και των ανατροπών.
- **Θεαματικό:** συνδυάζει περίτεχνες ατομικές ενέργειες και εντυπωσιακές ομαδικές προσπάθειες στον χώρο του γηπέδου, στοιχεία που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της κοινωνίας του θεάματος (τηλεόραση, κ.ά.).

### 2. Η εκρηκτική ανάπτυξη και παγκόσμια εξάπλωση της κοινωνίας του θεάματος, η οποία:

- «Μεταφέρει» τις αθλητικές συναντήσεις σε κάθε σπίτι, σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, εξοικειώνοντας τους νέους με τους κανόνες και τα χαρακτηριστικά του αθλήματος.
- Επιβάλλει την επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου, τη δημιουργία κολοσσιαίων αθλητικών κέντρων και τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων με χαρακτήρα ανάλογο με τα μαζικά θεάματα της ρωμαϊκής περιόδου.
- Δημιουργεί πλήθος επιχειρήσεων και επαγγελμάτων που εξαρτώνται από το ποδόσφαιρο και έχουν συμφέρον να το ενισχύουν διαρκώς.
- Καθιστά το ποδόσφαιρο ένα θέαμα με παγκόσμια εμβέλεια και υψηλή τηλεθέαση.

## Αιτίες του αθλητικού φανατισμού ή χουλιγκανισμού

Η εκδήλωση φαινομένων βίας μέσα και έξω από τους αθλητικούς χώρους αποτελεί συχνό φαινόμενο στη σύγχρονη εποχή το οποίο αποδίδεται στον τρόπο λειτουργίας του αθλητισμού σήμερα και σε ευρύτερους κοινωνικούς λόγους. Συγκεκριμένα, για την έξαρση των περιστατικών χουλιγκανισμού ευθύνονται:

### 1. Η εμπορευματοποίηση του αθλητισμού

- Η επαγγελματοποίηση του αθλητισμού –η οποία προϋποθέτει την επιδίωξη της νίκης με κάθε μέσο (ακόμη και αθέμιτο)– οξύνει τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους αντίπαλους φιλάθλους και δυναμιτίζει το κλίμα των αθλητικών συναντήσεων.
- Η ανοχή ή και η υπόθαλψη του φανατισμού από τους αθλητικούς παράγοντες που διοικούν τα σωματεία και από τον αθλητικό Τύπο ενθαρρύνουν την «οπαδοποίηση» των φιλάθλων και την εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών στους αθλητικούς χώρους.

### 2. Οι συνθήκες μαζοποίησης στους αθλητικούς χώρους

- Οι αθλητικές συναντήσεις μεταφέρουν ένταση και ενέργεια στους φιλάθλους, οι οποίοι δεν είναι πάντοτε σε θέση να την ελέγχουν.
- Το κλίμα μαζοποίησης που κυριαρχεί στα γήπεδα αφαιρεί από το μεμονωμένο άτομο το αίσθημα της προσωπικής ευθύνης και ευνοεί συμπεριφορές όχλου.

### 3. Οι ατομικές αδυναμίες και ο κοινωνικός κομφορμισμός

- Τα αισθήματα ματαιώσης ή αποτυχίας αμβλύνονται μέσω της οικειοποίησης της νίκης της ομάδας. Η τελευταία λειτουργεί ως φάρμακο που καταπραΰνει την απογοήτευση από την πεζή καθημερινότητα.
- Η ανάγκη των ατόμων να εντάσσονται σε ομάδες αναζητώντας αναγνώριση, ασφάλεια και υποκατάστατα προσωπικότητας (σημαίες, σύμβολα) μετατρέπει τους νέους, κυρίως, φιλάθλους σε όχλο.

### 4. Το κοινωνικό περιβάλλον και η κρίση των φορέων κοινωνικοποίησης

- Η διεύρυνση του φάσματος των κοινωνικών προβλημάτων δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την εκδήλωση αντικοινωνικών συμπεριφορών, ιδιαίτερα από το τμήμα εκείνο της νεολαίας που αισθάνεται αποκλεισμένο από τις ευκαιρίες της σύγχρονης εποχής.

- Τα καθημερινά παραδείγματα εκμετάλλευσης και βαναυσότητας απέναντι στον συνάνθρωπο εμποτίζουν τις ψυχές των νέων με το δηλητήριο του ρατσισμού και του μίσους προς καθετί διαφορετικό.
- Η κρίση των φορέων αγωγής (οικογένεια, σχολείο κ.ά.) υπονομεύει τη συναισθηματική και πνευματική ωρίμανση του εφήβου και, επομένως, την ομαλή κοινωνικοποίησή του.

### **Προτάσεις για την αντιμετώπιση του χουλιγκανισμού**

Η βία στα γήπεδα δεν συνιστά αποκλειστικά αθλητικό αλλά σύνθετο κοινωνικό πρόβλημα. Γι' αυτό, η αντιμετώπισή του επιβάλλει έναν συνδυασμό παρεμβάσεων στο επίπεδο της παιδείας και της κοινωνικής πολιτικής. Στην περιστολή του προβλήματος μπορεί να συμβάλλουν:

#### **1. Η Πολιτεία, η οποία οφείλει να:**

- Διαμορφώσει μια συγκροτημένη πολιτική πρόταση για τον αθλητισμό με άξονες την περιστολή των εκφυλιστικών φαινομένων και την αξιοπιστία και διαφάνεια των αθλητικών διοργανώσεων.
- Ενισχύει τον μαζικό αθλητισμό, εξασφαλίζοντας τις αναγκαίες αθλητικές υποδομές (χώροι, μέσα, εγκαταστάσεις κ.ά.).
- Αναβαθμίσει το επίπεδο της αθλητικής παιδείας που παρέχεται από το σχολείο, αποβλέποντας στη διαμόρφωση μιας υγιούς σχέσης του νέου με τον αθλητισμό.
- Επιδιώκει να εξασφαλίζει για τους νέους ευκαιρίες για εργασία, ψυχαγωγία και κοινωνική ζωή.

#### **2. Οι φορείς αγωγής, οι οποίοι πρέπει να:**

- Μεριμνούν για την υγιή συναισθηματική ανάπτυξη των νέων, την καλλιέργεια της κοινωνικότητας και της κριτικής τους σκέψης.
- Ενθαρρύνουν την ενασχόληση του νέου με τον ερασιτεχνικό αθλητισμό και τη διοχέτευση του δυναμισμού του σε δημιουργικές δραστηριότητες.
- Παρέχουν με το παράδειγμά τους πρότυπα αθλητικού ήθους.
- Καλλιεργούν το αίσθημα της υπευθυνότητας και του σεβασμού προς το διαφορετικό.

3. Οι άνθρωποι που δραστηριοποιούνται στον χώρο του αθλητισμού (αθλητές, παράγοντες κ.ά.), οι οποίοι επιβάλλεται να:

- Συνυπολογίζουν την ενδεχόμενη αρνητική επίδραση της συμπεριφοράς τους στο φίλαθλο κοινό.
- Αποτελούν με τη στάση τους πρότυπα αθλητικού ήθους και ευγενούς άμιλλας.
- Απέχουν από ενέργειες που προσβάλλουν ή προκαλούν μια μερίδα οπαδών ή ενισχύουν τον φανατισμό και δυναμιτίζουν το κλίμα μιας αθλητικής συνάντησης.

## B. Λεξιλογικές ασκήσεις θεματικής ενότητας

1. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις που σχετίζονται με τη βία στο ποδόσφαιρο.

|              | Συνώνυμα |           | Συνώνυμα |
|--------------|----------|-----------|----------|
| οπαδός       |          | άμιλλα    |          |
| δημοτικότητα |          | μίσος     |          |
| υποστήριξη   |          | αντίπαλος |          |
| υπόθαλψη     |          | όχλος     |          |
| βανδαλισμοί  |          | μαγεύει   |          |

2. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις που σχετίζονται με τη βία στο ποδόσφαιρο.

|             | Αντώνυμα |                | Αντώνυμα |
|-------------|----------|----------------|----------|
| μίσος       |          | ερασιτεχνικός  |          |
| μισαλλοξία  |          | νίκη           |          |
| λύπη        |          | σοβινισμός     |          |
| ομαδικότητα |          | ενεργητικότητα |          |

3. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία ομόρριζη λέξη (απλή ή σύνθετη) με την κατάληξη που δίνεται. Αν η λέξη είναι σύνθετη, να χρησιμοποιήσετε το τελευταίο συνθετικό της.

| Λέξη         |     | Ομόρριζη | Λέξη        |     | Ομόρριζη |
|--------------|-----|----------|-------------|-----|----------|
| μισαλλοδοξία | -μα |          | τηλεθέαση   | -ος |          |
| βιαιοπραγίες | -ός |          | δογματισμός | -α  |          |
| επεισόδια    | -ος |          | ένταση      | -ής |          |
| μαζοποίηση   | -ός |          | φανατισμός  | -ος |          |
| δυναμισμός   | -α  |          | φίλαθλος    | -ής |          |

4. Να εντάξετε καθεμία από τις παρακάτω φράσεις σε μία πρόταση ή περίοδο η οποία θα αναφέρεται στο ποδόσφαιρο και τη βία (οι φράσεις μπορούν να τεθούν σε άλλη πτώση): κοινωνία του θεάματος, συνθήκες έντασης, αθλητικοί παράγοντες, κοινωνικά προβλήματα.

## II. ΘΕΩΡΙΑ

### Ανάπτυξη παραγράφου με αναλογία

Όταν ένα φαινόμενο είναι ασαφές ή δυσνόητο, ο πομπός επιδιώκει να το καταστήσει πιο κατανοητό συνδέοντάς το / παρομοιάζοντάς το με καταστάσεις γνώριμες στον δέκτη από την καθημερινή εμπειρία.

Θεματική περίοδος

Παραλληλίζονται ή παρομοιάζονται δύο όροι.

Σχόλια ή λεπτομέρειες

Παρατίθενται εκτεταμένες παρομοιώσεις ή παραλληλισμοί και επισημαίνονται αναλογίες που επιβεβαιώνουν τον παραλληλισμό των δύο όρων.

Διαρθρωτικές λέξεις  
ή φράσεις

Για την εξασφάλιση της συνοχής χρησιμοποιούνται λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν αναλογία: **σαν, όπως... έτσι..., το ίδιο συμβαίνει, με παρόμοιο τρόπο..., κ.ά.**

### Παράδειγμα

| Δομή παραγράφου   | Κείμενο                                                                         | Σχολιασμός                                                               |
|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| Θεματική περίοδος | Μια ανθρώπινη ψυχή χωρίς την πρέπουσα παιδεία μοιάζει με ένα μάρμαρο λατομείου. | Παραλληλίζονται δύο όροι: η ανθρώπινη ψυχή με το μάρμαρο ενός λατομείου. |

| Δομή παραγράφου       | Κείμενο                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Σχολιασμός                                                                                                                                          |
|-----------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Σχόλια ή λεπτομέρειες | <p>Όπως αυτό δεν αποκαλύπτει καμιά από τις ομορφιές του, ως τη στιγμή που η τέχνη του μαρμαρά αποκαλύψει τα χρώματα και φέρει στο φως κάθε απόχρωση, κηλίδα και φλέβα που περνά μέσα απ' τον κορμό του, με τον ίδιο τρόπο και η παιδεία, όταν επενεργήσει πάνω σ' ένα έξοχο πνεύμα, μας αποκαλύπτει όλες τις κρυφές αρετές και τα προτερήματά του, που χωρίς μια τέτοια βοήθεια δε θα μπορούσαν να βγουν στο φως.</p> | <p>Επισημαίνονται οι <b>αναλογίες</b> μεταξύ των δύο όρων.</p> <p>Χρησιμοποιούνται οι διαρθρωτικές λέξεις: <b>Όπως ... με τον ίδιο τρόπο...</b></p> |
| Κατακλείδα            | <p>Χρειάζεται, λοιπόν, ο άνθρωπος την Παιδεία, όπως το μάρμαρο τον τεχνίτη.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p>Επιβεβαιώνεται η αναλογία.</p>                                                                                                                   |

### Επισήμανση: Διαφορά αναλογίας και σύγκρισης - αντίθεσης

Οι όροι που παραλληλίζονται στην αναλογία είναι διαφορετικής φύσης/κατηγορίας π.χ. η θάλασσα παραλληλίζεται με την ψυχή του ανθρώπου, η μουσική με ένα ταξίδι, κ.ά. Αντίθετα, στη σύγκριση-αντίθεση οι συγκρινόμενοι όροι είναι της ίδιας κατηγορίας, ακόμη και αν υπάρχουν μεταξύ τους πολλές διαφορές, π.χ. το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ, το Γυμνάσιο και το Λύκειο, ο αισιόδοξος και ο απαισιόδοξος άνθρωπος κ.λπ.

## Ασκήσεις - Εφαρμογές στη Θεωρία

Οι ακόλουθες παράγραφοι αναπτύσσονται με αναλογία. Να εντοπίσετε σε κάθε παράγραφο τους δύο όρους που παραλληλίζονται και τις αναλογίες που επισημαίνει ο συγγραφέας.

- α. Οι στίχοι ενός δημοτικού τραγουδιού μοιάζουν, θα μπορούσε να πει κανείς, με τους λιθόπλινθους ενός αρχαίου ισοδομικού τοίχου, που μπορούν να κάθονται και μόνο με το βάρος τους, χωρίς να υπάρχει συνδετική ύλη μεταξύ τους. Αν αφαιρεθούν μερικοί λιθόπλινθοι, ο τοίχος εξακολουθεί να διατηρεί τη συνοχή και την αντοχή του. Έτσι και οι στίχοι του δημοτικού τραγουδιού είναι αυτοτελείς και κάποιοι από αυτούς μπορούν να λείψουν από το τραγούδι, χωρίς συνέπειες για τη νοηματική ενότητά του.
- β. Η ανάπτυξη του ανθρώπου μοιάζει με την ανάπτυξη του φυτού. Το σπέρμα δίνει στο φυτό τη δυνατότητα να φυτρώσει και να αναπτυχθεί σύμφωνα με το είδος του. Παρέχει δυνατότητες και προσδιορίζει την πορεία και τη μορφή της ανάπτυξης. Αν όμως το περιβάλλον δεν είναι ευνοϊκό, η ανάπτυξη του φυτού δεν θα συντελεστεί. Αν σε περίοδο ξηρασίας το φυτό δεν ποτιστεί, θα ξεραθεί, αν κατά την ανάπτυξη ο κορμός του αφεθεί στους ανέμους, θα κινδυνεύσει να σπάσει ή να στραβώσει, αν δεν προφυλαχτεί, είναι επόμενο να το φάνε τα ζώα. Όπως η ανάπτυξη του φυτού καθορίζεται από το σπέρμα κι εξαρτάται από τη γη και το περιβάλλον του, έτσι και η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του προσδιορίζεται από τις έμφυτες δυνατότητες του ανθρώπου και εξαρτάται από το κοινωνικό περιβάλλον, από την οικογένεια, το σχολείο, τους φίλους, τα έντυπα και τα θεάματα, την πολιτιστική ατμόσφαιρα.
- γ. Ο οργανισμός καταναλώνει ενέργεια όπως και μία μηχανή. Το αυτοκίνητο ή η θεριζοαλωνιστική μηχανή εξασφαλίζουν την αναγκαία για τη λειτουργία τους (κίνηση κτλ.) ενέργεια καίγοντας βενζίνη. Το ηλεκτρικό ψυγείο ή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, δύο άλλες μηχανές, χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια, ηλεκτρικό ρεύμα. Κι ο οργανισμός βρίσκει την αναγκαία για τις λειτουργίες του ενέργεια με ανάλογο τρόπο, καίγοντας ή διασπώντας χημικές ενώσεις. Ο μηχανισμός αυτός της παραγωγής ενέργειας λέγεται καταβολισμός. Είναι φανερό πως ο καταβολισμός είναι φαινόμενο κοινό και για τους οργανισμούς και για ορισμένες μηχανές, αφού και στις δύο περιπτώσεις για τη λειτουργία τους καταναλώνεται ενέργεια που παράγεται από τη διάσπαση χημικών ενώσεων.

- δ. Η έκθεση (ευρύτερο κείμενο) μπορεί να παραλληλιστεί με την παράγραφο. Τα μέρη τους βρίσκονται σε αντιστοιχία: η θεματική περίοδος της παραγράφου αντιστοιχεί συνήθως στον πρόλογο της έκθεσης, τα σχόλια στο κύριο μέρος της και η κατακλείδα στον επίλογό της. Χτίζονται δηλαδή και οι δυο τους με την κοινή λογική: παρουσιάζουν μια θέση και στη συνέχεια προσπαθούν να τη στηρίξουν αναπτύσσοντας μια επιχειρηματολογία. Δεν θα ήταν, επομένως, άστοχο, αν λέγαμε ότι η παράγραφος είναι μικρογραφία της έκθεσης. Είναι κι αυτή μια μικρή έκθεση με το θέμα της, το αποδεικτικό της υλικό και τον επίλογό της. Δεν έχει, βέβαια, η παράγραφος την αυτοτέλεια της έκθεσης, γιατί εξαρτάται νοηματικά από την προηγούμενη παράγραφο ή προετοιμάζει την επόμενη. Έχει, όμως, ανάλογη δομή και οργάνωση. Εξάλλου, πολλές παράγραφοι μαζί οργανωμένες λογικά γύρω από ένα νοηματικό κέντρο συναποτελούν την έκθεση. Επομένως, μιαν έκθεση με αιτιολόγηση την οργανώνουμε όπως οργανώνουμε μια παράγραφο με αιτιολόγηση.
- ε. Πόσες φορές δεν θ' ακούσετε να παρομοιάζουν το σήκωμα μερικών ανθρώπων χωρίς αξία –χωρίς αληθινά φτερά, χωρίς εσωτερική δύναμη– με το πέταγμα ενός κουρελόχαρτου, που ένα ευνοϊκό αεράκι μπόρεσε να το ανεβάσει για λίγες στιγμές μεσούρανα, μες στο φως και τη δόξα ενός ηλιοβασιλέματος. Αλλά όπως, μόλις πάψει να φυσά το αεράκι το κουρελόχαρτο πέφτει στον τζίγκο, στον δρόμο, στη σκόνη, στη λάσπη, έτσι πέφτει κι ο ψευτοανεβασμένος άνθρωπος μόλις του λείψει η εξωτερική δύναμη, η προστασία που τον σήκωσε απ' τα χαμηλά. Κι όπως μας γελά το κουρελόχαρτο πως είναι ένα ζωντανό κι άσπρο πουλί, με μακριές δυνατές φτερούγες, έτσι μας γελά, όταν βρίσκεται στο ύψος του κι ο ανάξιος άνθρωπος πως κάτι είναι. Ύστερα, με το άδοξο πέσιμό του βλέπουμε πως δεν ήταν τίποτα και πως τόσον καιρό μάς γελούσε...

| Όροι της αναλογίας | Επιμέρους αναλογίες |
|--------------------|---------------------|
| α.                 |                     |
| β.                 |                     |
| γ.                 |                     |
| δ.                 |                     |
| ε.                 |                     |